

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

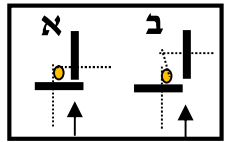
גליון מס' 355
אדר תשפ"ג

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

לחי בלי להסתבך בענפים. אלא שכאן היתה בעיה אחרת, שלפי התכנית זה סוף המתחם, ויוצאים שני חוטים בזווית של 90 מעלות. כצורת האות ר', וא"כ אם מעמידים לחי אחד צמוד לגזע, אי אפשר להעמיד את הלחי השני כראוי, מחמת שתי סיבות, א. בהכרח יוצא שהחוט יהיה על קצה הלחי, כי החוט יוצא מהגזע קרוב מאוד ללחי הראשון. ב. הלחי השני אם נחבר גם אותו לעץ הוא יהיה מוסתר בלחי הראשון, ולא יהיה לו דין סותם מקצת מהפתח, כי הלחי הראשון סותם לפניו.

לצורך הענין עשינו שני דברים, א. העברנו את החוט דרך אחד הענפים ולא מהגזע [כמו בשרטוט ב']. ואז הוא יוצא רחוק בעוד כמה ס"מ, כדי שיהיה מרווח להעמיד לחי תחתיו והחוט יהיה במרכז הלחי. ב. הלחי היה קצת מעוגל למטה, ואז כשמצמידים אותו ללחי הראשון, הוא בולט בחלק התחתון, ואינו מוסתר בלחי השני, ואז יש לו דין סותם מקצת מהפתח, כי הוא יוצר מחיצה שלא היתה, ואינו מסתיר את הלחי הראשון. ויש להאריך לבאר דין זה, אך קשה לצייר אותו ולבאר בכתב. והמבין יבין.

כפר נופש עם שלש קרפיפות שהוכשרו והותרו

במתחם אחר בכפר נופש גדול שנבדק בשבוע האחרון, היה דבר יפה שעשו כדי להכשיר את העירוב. מדובר במתחם גדול מאוד שמוקף בגדר חזקה מסביב, אין בגדר פירצות או מחיצה תלויה, אבל היה ידוע שיש במתחם שלשה שטחים גדולים יותר מבית סאתיים, שיש בהם קוצים וצמחיה גבוהה שמונעת מלהשתמש במקום. במצב כזה דעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל שמקומות אלו נחשבים קרפף [כמו דין זרעים או מים שמלאו את החצר בשטח של בית סאתיים, שכתב השו"ע (סי שני"ח ס"ו) שהם אוסרים לטלטל], והם אוסרים את כל המתחם משום שהוא פרוץ למקום האסור, וכך מקפידים בכל העירובים השכונתיים. אמנם בעירובים העירוניים מקילים בזה באופן שיש רק קוצים ולא זרעים שנזרעו בידיים, ולכן הנהלת המתחם לא טיפלה בענין. אבל כיון שהם משכירים הרבה לקבוצות חרדיות, היו כמה פעמים שהשוכרים עשו בלגן, והעמידו בתוך המתחם גדרות וחוטים ולחיים כדי להכשיר את העירוב, עד שהיה שווה להם לטפל בעצמם. בשטח אחד שהיה צמחיה עבותה, הם פינו את רוב הצמחיה לפני שנתיים בתקופת הקיץ הלוהט מחמת חשש לשריפות. בשטח השני הם עשו מסלול לרכיבת סוסים, ויש להם חווה טיפולית, ממילא גם הוא עומד לשימוש, והשימוש הזה נחשב משמש לדירורים, כיון שהוא משמש להנאתם, ולא כמקום מלאכה בלבד [שגם לגבי מקום מלאכה יש חילוקים שאכמ"ל]. נשאר רק השטח השלישי, שהוא בגודל של כמה פעמים בית סאתיים, שבו היו עושים גדרות וצורות הפתח בכמה מקומות.

שבילים שנעשו לבטל את הקרפף

שבילים לאורך ולרוחב שנעשו כדי לבטל את הקרפף

העירובתניו ראינו הפעם שעשו בו שבילים מסודרים לאורך ולרוחב כמו משבצות, בהפרש של כעשרים מטרים בין אחד לשני, בצורה שניכר שהשבילים נעשו בשביל להתייר את העירוב. הפתרון הזה הרשים אותנו מאוד, דבר ראשון עצם הענין שראינו ששינו את פני השטח בשביל שוכרים שדורשים כשרות גם בנושא של העירוב, זה מלמד אותנו שהציבור כבר אומר את דברו, ועי"ז בעז"ה יבואו עוד מתחמים לסדר עירוב מהודר, ועוד ראינו כאן את הצורה המסודרת של השבילים, שהיו בצורה משובצת ישרה, שהיא תועלתית מאוד.

מתוך הנסיון עם כמה מקומות, מצוי שעושים כמה שבילים מתפתלים, לפי מה שהיה נוח באותו רגע לעבור בין הקוצים, ואחר כך מסתפקים ומתחבטים מאוד האם זה מספיק בשיעור שאין בית סאתיים ברצף, או שמא יש יותר מידי שטח בין שביל לשביל, וקשה למדוד ועוד יותר קשה

גם עשיית עירוב זמני אינו קל, חובה להצטייד באבזירים

בימים אלו מתעצם הביקוש מקבוצות שנוסעות למתחמים ברחבי הארץ, ומבקשים שיסדרו להם היקף כשר סביב למתחם. מוקד העירוב מתאמץ לתת מענה לפניות הרבות, גם למקומות רחוקים. בשבוע שעבר היו בין המקומות המבוקשים מתחם מיישוב איילון שנמצא בקצה הצפוני של הארץ ליד ישוב שלומי, ובשבוע זה הגיעה בקשה למתחם בקצה הדרומי בישוב נווה, שנמצא דרומית לרצועת עזה. במתחם בישוב הצפוני היו כמה מבנים שאינם מוקפים בגדר כלל, וכדי להתייר אותם היה צורך לעשות הרבה צורות הפתח.

יש לציין שצריך להיערך לתיקון עירוב במתחם. לאדם שאינו מנוסה, נראה שזה קל מאוד, קושרים חוטים לעצים ולעמודי חשמל, וקושרים לחיים, ויש עירוב. אבל מי שמנוסה ויודע את ההלכות, יודע שזה לא פשוט כלל. דבר ראשון צריך חומר טוב, אם לא מצטיידים בלחיים וחוטנים טובים, עלולים להיתקע בהשתמשות בדברים שאינם כשרים. אם מביאים קרשים כעין לייסטים, גם אם עבים זה עדיין לא לכתחילה, כיון שעושים צוה"פ ארוכה, הרי החוט יכול להתנדנד מעט יותר מרוחב העמוד, וגם כשמתחם את החוט הרי העמוד נמשך ומתעקם ונכנסים לבעיה של עמוד עקום. כמו כן קשה להעמיד לחי כשהעמוד עקום, כי צריך להרחיק אותו עד שיהיה תחת החוט. יש סבורים שעשיית העירוב פשוטה משום שקושרים חוטים לעמודי חשמל וקושרים לחיים וזהו. אבל הרבה פעמים אין עמודי חשמל ועמודי תאורה בכל סביבות החצר, וצריך למצוא פתרונות טובים, שיהיו גם חזקים, בשביל למתוח את החוט, ולהעמיד לחי שצריך שיהיה חזק כדי להעמיד דלת קלה [כמבואר בשו"ע סי' ס"ב סי"א]. לכן מי שרוצה לעשות עירוב כראוי, חשוב לבוא מצויד בדברים הנכונים, וגם כדאי לראות לפני כן מה התכנית שאפשר לעשות, כדי שהעירוב יהיה טוב.

בהצמדת לחי לתנודת עקומת חובה להרחיק את הלחי

שימת לב להלכות בפרט באילתורים

מלבד הצורך בחומרים טובים, צריך גם לדעת הלכות רבות, בפרט כשעושים בצורה לא סטנדרטית, זה דורש הרבה שימת לב יותר מהרגיל. נביא כאן קצת מהדוגמאות שהיו לנו בימים אלו. במתחם המדובר היה צריך לעשות צוה"פ על שטח דשא באורך כמאה ועשרים מטר. במצב כזה אי אפשר לעשות חוט אחד ארוך כל כך, צריך לחלק לשלושה או ארבעה פתחים, כדי שיהיה יציב גם ברוח. איך אפשר להעמיד עמוד יציב באמצע דשא, בלי לקלקל. בס"ד היתה שם נדנדה שבורה שאינה בשימוש, שהמעמידים שלה היו יציבים, קשרנו את החוטים לעמוד שבאחד מפינותיה, כמובן שהחוט יוצא מהצד של העמוד, וחייבים להעמיד לחיים. אבל כשבאנו ללחי העמיד לחיים, שמנו לב שהמסגרת והעמודים של הנדנדה נוטים, ואם נצמיד לחי הוא לא יהיה תחת החוט. חיפשנו מסביב משהו שיעזור לנו להרחיק את הלחי מהעמוד, ומצאנו חתיכת צינור, והכנסנו אותה בין הלחי לעמוד, ועי"ז הלחי היה רחוק כראוי.

שני לחיים שלא יסתירו אחד את השני

הנה זה דבר הלכתי שצריך שימת לב, לא רק שהלחי יהיה רחב, שהחוט לא יצא ימין ושמאל, אלא גם נטיה של העמוד לכיוון החוט פוסלת במקרה כזה אפילו מעט, כי הלחי לא יהיה תחת החוט אם לא ירחיקו אותו כפי הצורך.

שני פתחים ולחיים בזווית של תשעים מעלות

בפינה אחרת קשרנו את החוטים לגזע דק של עץ קטן, שבמקרה זה החלק התחתון של העץ היה ללא ענפים, ולכן היה אפשר להעמיד לפניו

מגוון פרטיים. אבל מי שמכיר את פרטי ההלכה, יודע שאי אפשר להשתמש בפתרונות אלו למקרה כזה.

א. הטלטול פחות ועוד פחות, נאסר מדרבנן אפילו בטלטול במקום שהוא כרמלית בלבד (שו"ע סי' שמ"ט ס"ה). ב. הפתרון למסור מאחד לשני שכל אחד רק פחות מד' אמות, לדעת המש"ב (בה"ל שם ס"ג) זה מועיל רק באופן שאחד לא חוזר על עצמו שוב, אלא כל ד' אמות לוקח אדם חדש, וא"כ צריך כמות בני אדם גדולה כמספר הד' אמות שצריך להוליק. והבעיה היותר קשה, שהפתרון הזה יועיל רק לקרב אותו אל העיר, אבל לא להכניס אותו אל תוך העיר, כי המעבר בין מחוץ לחוט אל לפני החוט, הוא מעשה של הכנסה מכרמלית לרה"י, וזה אסור אפילו בפחות מד' אמות ואפילו במשהו, א"כ הם לא יוכלו בשום אופן להביאו לעיר. [הפתרון למעשה הוא שאחד ישאר לשמור עליו במקומו, והשני יקרא לגוי, ויש להתייר אמירה לנכרי באיסור טלטול בכרמלית לצורך קטן].

איך יתכן שנוסעים למקום שאין בו עירוב

דבר שני, צריך לדעת שיש מקומות שאין עירוב, ואנשים מגיעים לשם לשבתות. כיצד יתכן שאנשים נוסעים לכאלה מקומות. את התשובה כולנו מכירים, התופעה המתפשטת ששיבות וסמינרים וכן שבתות חתן ושבע ברכות, שוכרים מתחם בתוך קיבוץ לא מוכר, ואחרי שבדקו את כל התנאים וסגרו על מקום, נזכרים שיש עוד נושא אחד שלא חשבו עליו, והוא העירוב. ואז מתקשרים ומתברר שנפלו למקום בלי עירוב, או עם עירוב ללא פיקוח, או ברמת כשרות נמוכה מאוד שאינה מספיקה אפילו לילדים. בשביל זה צריך לדעת איך עושים עירוב כדי לתקן את המתחם כהלכה. וזה הזדמנות שיכולה להיות לכל אחד מאיתנו, שנהיה הרב הפוסק של כל הקבוצה, אם נדע את ההלכות כמו שצריך.

דבר שלישי, חשוב שנדע שיש זרוגות שונות בכשרות העירובים, גם במקומות חרדים, וק"ו בשאר הישובים. ההבדל בין העירוב שבשכונה לעירוב של העיר, הוא עצום. בעירוב העירוני נאלצים בכל מקום להקל בדברים לפי שיטות יחידות, אף שמן הדין פוסקים שאסור. וכן בשכונות עצמם, יש עירובים שהם ללא חשש רה"י גם לדעת השו"ע, ויש שכונות שיש בהם רה"י לדעת השו"ע והם מועילים רק לסומכים על השיטה שצריך שיהיו שישים ריבוא, ולכן יש ענין להחמיר בהם. וכן יש עוד רמות שונות, ואנו צריכים לדעת שלא כל מה שנקרא עירוב נכון לסמוך עליו, וע"י שנדע את ההלכות בצורה טובה ומעשית, נוכל לקיים כהלכה.

צריכים עירוב לטלטל בתוך הבנין של הישיבה?

עוד התבאר במהלך השיעור, מתי צריך עירוב חצרות, האם ישיבה שנוסעת לקמפוס צריכה עירוב כדי לטלטל בין החדרים של הבחורים. ומה הדין בשבת של שבע ברכות. מצד אחד יש היתר כאשר כולם אוכלים יחד בחדר אוכל אחד, שאינם צריכים לערב, כמבואר בשו"ע (סי' ש"ע ס"ה), ומצד שני כשיש בחורים שאוכלים סעודות בחדר הפרטי, צריכים לערב, ואם לא עירבו אסורים לטלטל, ולא מועיל שלוקחים את האוכל מאותו מטבח של הישיבה, כי הישיבה לא מקנה להם את האוכל לפני שבת, [ומש"כ בשו"ע (סי' שס"ו ס"א)] שהפת שעל השולחן יכול לחול לעירוב, היינו דוקא כשמסור לפנייהם לאכול מערב שבת]. ועוד שאינם מותרים לקחת מהמטבח בזמן בין השמשות.

לאחר השיעור נגשו הרמ"ם ואמרו שלפ"ז גם בתוך בנין הישיבה כעת הם יצטרכו עירוב, כי יש בחורים שאוכלים סעודות שבת בחדרים. השבנו להם שבאמת כך הדין. אם זה מתוכנן מערב שבת שהם אוכלים בחדר, ולא במקרה שהבחור קם מאוחר ולקח אוכל לחדר, הרי זה בית בפני עצמו. אמנם אם ראש הישיבה גר בתוך המתחם, הדין יהיה קצת שונה, ותלוי בעוד כמה פרטים. אבל לא מספיק שיש לו חדר, אלא צריך שיאכל בו את סעודות השבת, וכיון שהם אמרו שרה"י וכל הצוות אינם אוכלים בישיבה, נפסק הדין שהם חייבים בעירוב חצרות בתוך הבנין.

כולם היו נדהמים, איך לא חשבו על כך. הם יודעים שהבחורים מחמירים לטלטל רק בתוך הבנין, אבל שגם בתוך הבנין יהיה אסור לטלטל, זה חידוש שהגיע מהשיעור המיוחד. והנה שוב הזדמנות לראות, שהלכות עירובין נוגע לא רק לאחראי הראשי, אלא לי ולכל אחד!

מסביב עמדו עשרות בחורים, ושעמו את פסק ההלכה, ורצו ללכת לעשות עכשיו עירוב. אמרנו להם, עכשיו כבר מאוחר, לשבת הזו כבר אי אפשר להניח, אלא לקראת שבת הבאה. שאלו הבחורים אם כך מה עושים עכשיו, האם גם מהבית מדרש לכיורים אסור לטלטל.

התשובה היא שרק החדרים של אותם בחורים שאוכלים בחדר, נאסרו להכניס ולהוציא מהם, וכן חדר האוכל שכולם אוכלים בו, אבל בין בית המדרש והפרוזדורים והחדרים שלא אוכלים בהם סעודה, אין איסור להעביר, אף כשלא עשו עירוב. וזה דין שנקרא "כל החצרות רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן, ולא לכלים ששבתו בתוך הבית", ובית לענין זה הוא מקום אכילה, ולא יחידה שרק ישנים בה (שו"ע שם).

לאמוד במראה עין, ולא יודעים מה לעשות. הרבה פעמים עושים שבילים כפול ממה שצריך ועדיין לא רגועים. בגלל שקשה לשער, וכבר אירע לנו כמה פעמים שביקשו שנבוא לראות ולהכריע על השבילים שעשו, והיה מקום שהביאו טרקטור לכמה שעות, ואחר כך עדיין נשארו בספק. לכן אנו לומדים מהמקום הזה, שכדאי לעשות שבילים ישרים יחסית, ואז ניתן לחשב בצורה ברורה את המרחקים הנדרשים, ולהכשיר בצורה ברורה, ולא להתאמץ בעשיית שבילים מיותרים.

למרות ההשקעה גילינו בשער צוה"פ פסולה, שער ללא צוה"פ

לאחר שבדקנו את המתחם והגענו ליציאה, הכל היה טוב, וכבר היינו בחוץ, חולפים ביציאה על השער הפתח, בדרך לעוד מקום מבוקש. והנה דוקא כאן היתה הבעיה, כאילו לא ניתן למצוא מקום בלי בעיות. מעל השער היה חוט ששימש לצורת הפתח, אבל במבט על העמוד שמנו לב שהעמוד מחובר באויר בגובה הגדר, ולא יורד עד למטה. דין זה כבר בארנו כמה פעמים, שהוא פוסל את העירוב, כיון שהעמוד תלוי מעל ג' טפחים מהקרקע, הרי הוא מחיצה תלויה שאינה כשרה למחיצה.

במקרה זה לא עשינו תיקון לצורת הפתח, מחמת קושי טכני בחיבור דברים ליד השער, אבל מצאנו אפשרות להתייר אותו גם ללא צורת הפתח. משום שבמתחם הזה מקפידים מאוד על הביטחון, וסוגרים את השער תמיד, וא"כ השער כשהוא סגור הרי הוא מחיצה. והטעם שבכל זאת משתדלים לעשות צורת הפתח, היינו משום שיש זמנים שפותחים את השער באמצע שבת, כגון בהתחלפות השומרים של המקום, או לסיבות של צורך רפואי לאמבולנס, ובאותם רגעים שהשער

פתוח יש פירצה בעירוב כולו. אבל כאן גם מצד זה המצב היה טוב, כי השער מורכב משני דלתות, וכאשר רכב יוצא פותחים רק אחד, שיש בו פחות מ"א אמות, ומדין עומד מרובה הוא נחשב סגור ואינו פוסל. משא"כ ברוב המתחמים אי אפשר להתייר את השער בלי צוה"פ, כי השער נפתח ברוחב 5-6 מטר, יותר מ"א אמות, ולכן אין את ההיתר של עומד מרובה.

אמנם במתחם ששוכרים את כולו, בהרבה מקרים ניתן לדאוג שהשער יהיה סגור כל השבת, לקשור אותו או להניח לפניו אבנים, וניתן להתייר ע"י בלי צוה"פ. [וכבר כתבנו במק"א שיש אחרונים שנקטו ששער נחשב במקום צוה"פ מ ב יותר מ"א אמות, אבל להלכה הוראת רבני זמנינו שלא להקל בזה, וגם בעירובי הישובים מקפידים לעשות צוה"פ בכל שער שיתכן שיפתחו אותו בשבת].

העירוב אינו לאחראים בלבד, אלא נוגע לכל אחד

בליל שבת האחרון נתבקשנו למסור שיעור באחת מהישיבות בין קבלת שבת למעריב בענינים המעשיים של עירובין. רה"י ביקש שהבחורים ישמעו את הנושא בצורה מעשית, ממי שעוסק בזה בשטח, כדי להקנות להם מושגים בסיסיים ומעשיים, עם דברים שנוגעים לכל אחד.

בשיעור ביארנו מדוע הלכות עירובין נוגעים לכל אחד, הרי אם הוא "נוהג לטלטל", כלומר הוא סומך על הרב של העיר שיש עירוב, אז מה נוגע לו לדעת מה הם ההלכות, הרי הכל מותר לו. ואם הוא מאלה שנוהגים לא לטלטל, הרי הם בלאו הכי לא מוציאים שום דבר מהבית, מה הם צריכים לדעת איך עושים עירוב.

והתשובה היא שיש כמה סיבות שיעירוב נוגע לכל אדם, אלא שאם לא יודעים עירובין לא מבינים שזה נוגע בפרשת יתרו נצטוונו "זכור את יום השבת", נראה שרמוז כאן שבשביל קיום מצות השבת צריך זכירה ועירנות מיוחדת, יותר משאר מצוות. יש מצוות שאנו עושים מתוך הרגל, אבל בשבת צריך עירנות לשים לב לקיים, ואם לא יודעים ח"ו נכשלים. וזה נוגע לכל אחד.

מה יעשה אברך שטייל בשבת עם עגלה ויצא מגבול העירוב

דבר ראשון, גם למי שסומך על העירוב של העיר, גם כשהעירוב בעיר מהודר כגון בעיר מודיעין עילית, עדיין יש מכשול גדול למי שלא יודע, כי יש רחובות בקצוות העיר שאינם כלולים בעירוב, ויש חצרות של בתי כנסת ומוסדות וחדרי אירוח סביב העיר שאינם כלולים בעירוב, ובהם אסור לטלטל לכל השיטות, ולמרות האיסור יש אנשים שיוציאים עם עגלות מחוץ לגבול, מחמת שאינם מבינים את משמעות ההלכה.

השבוע סיפר לנו הגאון רבי יהודה אריה דינר שליט"א, שהיתה משפחה שיצאה עם עגלה לטייל בשכונה שכעת בשלבי בניה מתקדמים, והחלקים שאינם מאוכלסים אינם כלולים בעירוב, ומישהו שראה אותם מהחלון צעק להם שהם יצאו מהעירוב, הם עצרו והסתכלו, והבינו שהם כעת במקום האסור להמשיך עם העגלה, והשאלה הקשה מה עושים כעת, לכאורה הם צריכים לשבת בתוך אותם ד' אמות עד צאת השבת. והחלו להעלות רעיונות, א. פחות פחות מד' אמות, ב. למסור מאחד לשני, ועוד